

ОСВІТНЯ МОБІЛЬНІСТЬ: ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ТА КОЛЕКТИВНИЙ ВИМІРИ У ФІЛОСОФСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

©ШВИДУН Л.Т.

Дніпровська академія неперервної освіти (Дніпро, Україна)

E-mail: sobchuk2009@ukr.net

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-7286-8103>

Дніпровська академія неперервної освіти, вул. В. Антоновича, 70, 49006 Дніпро, Україна
Dnipro Academy of Continuing Education, street V. Antonovich70, 49006 Dnipro, Ukraine

Анотація.

Актуальність теми обумовлена необхідністю дослідження освітньої мобільності у вимірах сучасного глобалізованого суспільства. Адже освіта пронизує і концентрує навколо себе всі сфери суспільного життя, а також визначає перспективи і основні напрями розвитку людства. Освіту ми розглядаємо як один із важливих чинників мобільності, а мобільність є вагомою характеристикою сучасної освіти і науки. **Метою дослідження** є філософське осмислення освітньої мобільності як суттєвого фактору професійної успішності, внутрішнього механізму розвитку людини та якісного й ефективного перетворення оточуючого професійного та життєвого середовища. Методологічний комплекс передбачає з'ясування суті та особливостей освітньої мобільності. З цією метою використовувалися вивчення нормативних документів, наукової і довідкової літератури з питань мобільності із подальшим аналізом та синтезом. **Завдання дослідження:** 1) аналіз основних аспектів освітньої мобільності; 2) дослідження освітньої мобільності як чинника розвитку людини та прогресу суспільства; 3) виявлення основних ризиків та перспектив освітньої мобільності. Враховуючи сучасні реалії та напрацювання науковців, автором зроблено спробу здійснити змістовне філософське дослідження зазначеної теми. **Результат дослідження.** Освітня мобільність є необхідною складовою, основою для формування та розвитку всіх інших видів мобільності. Взаємодія у глобальному вимірі інформаційного суспільства об'єднує різні види освітньої мобільності та забезпечує використання здобутків інноваційних освітніх проєктів однієї країни в освіті інших. Сьогодні запровадження мобільності відбувається не лише у вищій школі, але й у системі неперервної та загальної середньої освіти. Освітня мобільність сприяє якісному професійному розвитку впродовж усього життя, відкриває можливість для отримання неперервної освіти, постійного поглиблення компетенцій, досягнення цілісності і наступності у навчанні, формуванні актуальних знань, гнучкості, критичності мислення, творчої ініціативи, розвитку високого адаптаційного потенціалу. Мобільність і освіта виступають фундаментальними процесами, які забезпечують неперервний суспільний розвиток.

Ключові слова: мобільність, освітня мобільність, освіта, глобалізація, сучасне суспільство, освітній простір, національна освітня мобільність.

Актуальність теми та постановка проблеми у загальному вигляді, її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями.

Сучасне суспільство переживає епоху глибинних змін у всіх своїх структурах. Ці зміни, насамперед, пов'язані з глобалізацією та появою інформаційної сфери. В такому суспільстві особлива роль відводиться освіті і науці, оскільки вони забезпечують його життєдіяльність, конкурентоспроможність, а знання та інформація стають провідними соціальними ресурсами. Можна констатувати, що освіта пронизує і концентрує навколо себе всі сфери суспільного життя, а також визначає перспективи і основні напрями розвитку людства. У зв'язку з такими трансформаціями змінюється і соціальна структура суспільства, зростає цінність освіти як фактора забезпечення мобільності людини. Тому освіту ми розглядаємо як один із

багатьох чинників мобільності, а мобільність є вагомою характеристикою сучасної освіти і науки. За словами Ш. А. Лахмена «освіта є ключем для соціальної мобільності та показником ступеня меритократичності суспільства» [20]. **Метою дослідження** є філософське осмислення освітньої мобільності як суттєвого фактору професійної успішності, внутрішнього механізму розвитку людини та якісного й ефективного перетворення оточуючого професійного та життєвого середовища. **Об'єктом нашого дослідження** виступає освітня мобільність як чинник розвитку людини та соціуму. **Попередні дослідження.** Феномен мобільності не є новим у контексті проведення досліджень. Як предмет міждисциплінарного дослідження вчених, питання мобільності вивчається у різних галузях знань: соціології, економіці, психології, педагогіці.

Мобільність, її різновиди, тенденції та перспективи розвитку в Україні та світі аналізуються в низці робіт як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, зокрема, З. Бауман (глобальна мобільність) [3], Ш. А. Лахмен (питання освіти та соціальної мобільності) [20], П. Кудрявцев (історія становлення та розвитку академічної мобільності в Україні) [9], Л. Колісник та М. Мосьондз (проблеми міжнародної академічної мобільності в українських реаліях) [8], Д. Свириденко (контекст академічної мобільності) [13], Ю. Сергеева (академічна мобільність в Європі) [15], В. Андрущенко (академічна мобільність в українському просторі вищої освіти) [1], А. Артющенко (особистісна мобільність та її формування у студентів) [2], А. Циганаш (роль академічної мобільності у професійному розвитку майбутніх фахівців) [17], Дж. Уррі (класифікація мобільності) [16], Т. Крессвелл (місце та значення мобільності) [18], М. Шеллер (співвідношення мобільності і сталості, умови «завершення руху» (переходу до сталого стану) у вимірі «соціум – простір», зв'язок мікроевпливів і макроструктурних перетворень у соціальних і технічних системах) [21].

Методологія передбачає вивчення нормативних документів, наукової і довідкової літератури з питань мобільності із подальшим їх аналізом та синтезом. **Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Попередні наукові дослідження із зазначеної проблеми традиційно акцентують увагу на питаннях академічної, соціальної мобільності, що стосуються здобувачів вищої освіти, наукових та науково-педагогічних працівників, навчальних програм та установ тощо. Але, як показує практика, цього вже недостатньо. На основі доробку вище зазначених авторів та джерел, враховуючи сучасні реалії, необхідно проаналізувати основні аспекти освітньої мобільності, здійснити змістовне філософське дослідження зазначеної теми. **Формулювання цілей статті (постановка завдань).** Сформулювати визначення поняття «освітня мобільність», яке необхідне для подальшого аналізу впливу освітньої мобільності на людину та соціум; акцентувати увагу на проблемах національної освітньої мобільності з точки зору глобалізації суспільства та модернізації сучасного простору.

З метою реалізації поставлених завдань на різних етапах наукового дослідження використовувалися вивчення нормативних документів, психолого-педагогічної, філософської, монографічної і довідкової літератури з питань

мобільності із подальшим їх аналізом та синтезом; систематизація, узагальнення дослідницьких матеріалів. **Виклад основного матеріалу дослідження.** На початку нового століття глобалізація та інтернаціоналізація докорінно змінили організацію людської цивілізації. Ми погоджуємося з думкою В. Воронкової, що інформаційне суспільство все глибше проникає в усі сфери сучасного соціуму – економічну, військову, медичну, екологічну, політико-адміністративну, медійно-комунікаційну, науково-освітню, культурну [5, с. 22]. Інформаційна цивілізація повинна ґрунтуватися на принципово іншому субстраті, мати специфічну структуру, тому й освіта має будуватися за іншим принципом, ставши Глобальною освітою, тобто такою, що обслуговує життєдіяльність людини у будь-якому куточку планетарного світу в різноманітні виробничих процесів [4, с. 109]. Процеси глобалізації спричинили розширення можливостей для самоактуалізації, самовдосконалення і саморозвитку за допомогою інформаційно-комунікативних технологій. Визначальними ознаками формування нової глобальної цивілізації стали мобільність, відкритість, здатність до постійного переструктурування та оновлення. На думку І. Прокопенка розвиток людини, особистості, як ніколи раніше, стає показником, виміром прогресу будь-якої країни. По-друге, цей розвиток індивідуальності стає головним важелем подальшого прогресу країни [11, с. 5]. Глобалізація радикально змінює також структуру і зміст освітньої мобільності, спонукає до пошуку нових мобільних стратегій. Наприклад, фізична мобільність поступається місцем новій віртуальній мобільності, заснованій на взаємодії усіх традиційних форм передачі інформації з комп'ютером. Мобільність може існувати у фізичному, соціальному, духовному, освітньому, культурному, політичному, правовому просторі або субпросторі, що є певним зрізом, виміром дійсності. Виходячи з того, що в основі мобільності лежить рух, можемо вирізнити певні види мобільності (фізична, соціальна, культурна, академічна, освітня, віртуальна, політична, наукова, професійна), які є відносно самостійними, та, одночасно, взаємопов'язаними. Поєднання, взаємозумовленість різних видів мобільності є якісно новим видом мобільності, сприяє соціальному розвитку та індивідуальному становленню індивіда, що в кінцевому результаті стає джерелом суспільного еволюціонування. Тому можемо вважати, що власне рух (мобільність)

і освіта виступають фундаментальними процесами, які забезпечують неперервний суспільний розвиток. Важливою умовою якісного руху є стабільна рівновага, порушення якої призводить до його хаотичного характеру. Тому філософія розглядає мобільність у широкому світоглядному сенсі як атрибут соціального буття, як спосіб існування відкритої нелінійної системи, утвореної взаємодією соціальних суб'єктів, динамічних і статичних елементів [15, с. 109; 35] та робить акцент на її специфічних формах. Наприклад, дослідник А. Артющенко вводить термін «особистісна мобільність», який трактується як здатність людини орієнтуватися в ситуаціях, що постійно змінюються, свідомо і самостійно приймати виважені й адекватні рішення про спосіб дії, реалізовувати їх у практичній діяльності, брати на себе відповідальність за рішення та його виконання [2, с. 38-40]. Науковці Е. Морильова, Н. Суртаева розглядають «мобільність» як вияв бажання особистості задовольнити власні потреби. Таку потребу дослідники пов'язують із бажанням досягти гармонії з самим собою та навколишнім світом [10]. Дане дослідження нагадує наукову працю Т. Заславської [7] за розглядом мобільності саме з суб'єктивного аспекту, з чим ми погоджуємося, так як задоволення внутрішніх прагнень особистості до самореалізації та саморозвитку є рушіями у формуванні мобільності. Суголосною є також думка О. Грішної, яка наполягає, що «освіта та професійна підготовка є фундаментом людського розвитку і прогресу суспільства» [6, с. 101].

Можемо зробити висновок, що погляди дослідників сходяться у розумінні мобільності як руху в пізнанні, в освіті, у професійній діяльності, переходу особистості з однієї соціальної позиції до іншої, який зумовлюється її властивостями, здібностями, професіоналізмом; це так зване внутрішнє самовдосконалення, яке базується на стабільних цінностях і потребі саморозвитку. Результати моніторингового дослідження, проведеного Дніпровською академією неперервної освіти у 2021 році серед педагогічних працівників Дніпропетровської області показують, що 95% опитаних педагогів підтримують ідею впровадження освітньої мобільності, 65% респондентів назвали освітню мобільність фактором, який здатний стимулювати розвиток творчого потенціалу вчителя. Тому можемо стверджувати, що сьогодні запровадження мобільності відбувається не лише у вищій школі, але й у системі

неперервної та загальної середньої освіти. Вона окреслює сучасні тенденції інноваційного розвитку неперервної освіти, є інструментом формування та вдосконалення фахівців. Характерною особливістю становлення та функціонування нового вчителя, зазначається у Педагогічній Конституції Європи, є високий рівень його академічної мобільності – здатності адекватно реагувати на зміни педагогічної реальності, знаходити відповіді на виклики епохи, пересуватися у педагогічному просторі відповідно до завдань, актуалізованих суспільною освітньою політикою або ж у відповідь на зміну життєвих обставин. Академічна мобільність утримує вчителя у стані готовності до змін суспільної освітньої політики, вимагає підвищення рівня його адаптаційних можливостей, формує платформу творчого підходу до педагогічної справи, виступає основою для самовираження в процесі всього його життя як професіонала, а також сприяє формуванню кроскултурних цінностей учителя, толерантності, налаштованості на співпрацю.

У межах дослідження мобільності як руху ми розглядаємо людину як суб'єкт, яка, вступаючи у контакт із світом з метою його пізнання, освоєння, розв'язання практичних, духовно-практичних завдань, використовує поєднання різних видів мобільності, причому рівень такого використання і поєднання в кожному випадку буде мати певні відмінності. Виявлення й обґрунтування найбільш прийнятних для сучасного суспільства виду або поєднання певних видів мобільності потребує системного і цілісного дослідження освітніх моделей, їхнього генезису та технологій реалізації. Осмислення освітньої мобільності у взаємозв'язку з іншими видами мобільності стало можливим у результаті інформатизації та комп'ютеризації суспільства. Реалізація такої мобільності можлива у відкритому освітньому просторі, яка є внутрішнім джерелом динаміки будь-яких соціальних систем. Відкритість освітніх систем, збільшення потоків інформації, інтенсифікація обміну студентами, викладачами, науковцями, інноваційним досвідом, програмами тощо між різними педагогічними системами забезпечили можливість взаємодії різних видів мобільності. Вважається, що Інтернет може забезпечувати нелінійне середовище, багате на різні форми надання знань із забезпеченням інтерактивності через широкий спектр засобів, з одного боку, кидаючи студентам цікавий виклик для засвоєння принципу

«навчатися тому, як навчатися», з іншого боку, стаючи можливим засобом для поширення плутанини, тривоги й розгубленості [19, с. 42].

У дослідженнях з філософії освітню мобільність можемо розглядати як взаємодію учасників освітнього процесу з відкритим соціально-освітнім середовищем. Взаємодія у глобальному вимірі інформаційного суспільства об'єднує різні види освітньої мобільності та забезпечує використання здобутків інноваційних освітніх проєктів однієї країни в освіті інших. Це створює подібні освітні ситуації на теренах різних країн, що, в свою чергу, сприяє результативності освіти як інтегрального явища, яке характеризується взаємним зближенням і взаємодоповнюваністю національних освітніх систем. Слід відзначити також необхідність синхронізації дій, що досягається регулюванням цих проєктів відповідними національними інститутами, і, як наслідок, вихід національних освітніх систем за межі окремої держави, поступове формування більш ефективної форми реалізації завдань освіти майбутнього.

Ми трактуємо освітню мобільність як різновид мобільності, яка може бути як зовнішньою, так і внутрішньою, сприяє формуванню та підвищенню рівня знань, умінь, компетенцій не лише у період навчання, а впродовж усього життя шляхом використання новітніх методів, способів набуття знань, може включати формальну, неформальну та (або) інформальну освіту, дистанційне навчання, дистанційне стажування, поєднання навчання з іншими видами діяльності тощо і, яка, як слушно зауважив Т. Прохоренко, на сучасному етапі стає суттєвим фактором професійної успішності, забезпечує як внутрішній механізм розвитку самої людини, так і якісне й ефективне перетворення оточуючого професійного та життєвого середовища. Професійний успіх є важливою складовою життєвого успіху людини і відображується в ступені творчої своєрідності кінцевого результату діяльності, у досягненні поставленої мети, у перевищенні своїх попередніх результатів, тому орієнтація особистості на досягнення успіху є важливою умовою розвитку як особистості, так і суспільства [12, с. 169 - 170].

Освітня мобільність, відкриваючи перед людиною та суспільством нові можливості, водночас, призводить до нових ризиків. Мобільність часто розглядають як загрозу стабільності розвитку національних закладів вищої освіти. Тому міжнародні програми мобільності сприймаються

застережливо або взагалі негативно через тенденцію інтенсифікації освітньої міграції до більш розвинених економічно інших країн. У Західній Європі XXI сторіччя предметом дискусії став процес інтернаціоналізації, який тісно пов'язаний з мобільністю.

Ми розглядаємо мобільність як відповідь національної освітньої системи на виклики глобального освітнього простору, конкуренцію на ринку освітніх послуг, чинник входження України до європейського освітнього простору, який сприяє зростанню академічної мобільності, але й, одночасно, академічна мобільність впливає на формування та розвиток цього освітнього простору. Освітня мобільність в інформаційному суспільстві віртуальна. Варто також зазначити, що в умовах карантинних заходів, спричинених пандемією COVID-19, на перший план вийшла віртуальна мобільність. Сьогодні кожна людина може використовувати віртуальну мобільність, яка зводить до мінімуму такі освітні ризики людського розвитку, як: ризик інституціональної недоступності певного рівня освітньої підготовки, ризик територіальної недоступності освітньої інфраструктури, ризик фізичної недоступності закладів освіти для людей з інвалідністю, ризик фінансової неспроможності щодо здобуття бажаного рівня освіти, ризик обмеження або викривлення освітньої траєкторії, ризик освітньої міграції, ризик за дискримінаційними ознаками. Вища освіта, а згодом і вся освітня система почала орієнтуватися на практику поширення віртуальної мобільності. Засади віртуальних університетів вписуються в контекст нової парадигми мислення в вищій освіті, яку характеризують як нелінійну. Віртуальна мобільність не завжди виступає опозицією до фізичної мобільності: вона може бути використана в якості інструменту для насичення та підтримки процесів безпосередньої мобільності, надаючи засоби для організації зворотного зв'язку із рідним навчальним закладом в процесі перебування за кордоном; також вона може запропонувати (хоча б частково) переваги фізичної мобільності для тих, хто не може їх отримати через перебування за кордоном; інструменти віртуальної академічної мобільності дозволяють організувати низку підтримуючих функцій: доступ до змісту, підходів та оцінювання, що не доступні у вітчизняних навчальних закладах на фоні підвищення співпраці між людьми із різним мовним та культурним середовищем з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей тощо [22, с. 9].

Ми поділяємо думку Б. Свириденка, що в таких умовах виникає питання балансу між віртуальними та фізичними формами здійснення мобільності... Ще однією із методологічних складностей обґрунтування потенціалу віртуальної мобільності, є протиріччя між представниками сучасної соціальної філософії і соціології, та дослідниками феномену комунікаційних технологій: перші відстоюють позицію, коли в людській культурі час, місце та простір конституюють одне одного; другі весь час намагаються обґрунтувати підхід, що комунікаційні технології є дуже ефективним засобом, що дозволяє діяти в культурі на відстані, не втрачаючи при цьому нічого [13, с. 242].

Висновки: розглянувши проблему дослідження зазначимо наступне. На сучасному етапі розвитку суспільства мобільність є визначальною ознакою формування нової глобальної цивілізації, а розвиток людини, стає показником прогресу будь-якої країни. Глобалізація радикально змінює структуру і зміст освітньої мобільності, спонукає до пошуку нових мобільних стратегій. Освітня мобільність є необхідною складовою, основою для формування та розвитку всіх інших видів мобільності, зокрема,

соціальної, професійної, академічної, інтелектуальної, наукової, особистісної, культурної, віртуальної тощо. Вона тісно корелює з інформаційною мобільністю. На формування сучасної освітньої мобільності впливають взаємопов'язані чинники: нові освітні технології, які відкривають необмежений доступ до інформації, потреби людини, суспільства, державних інститутів, які зацікавлені у розповсюдженні нових знань, соціально значущих цінностей. Освітня мобільність сприяє якісному професійному розвитку впродовж усього життя, відкриває можливість для отримання неперервної освіти, постійного поглиблення компетенцій, досягнення цілісності і наступності у навчанні та вихованні, формуванні актуальних знань, гнучкості, критичності мислення, творчої ініціативи, розвитку високого адаптаційного потенціалу. Варто також зазначити, що освітня мобільність не лише відкриває широкі можливості, але і створює нові ризики.

Перспектива подальших досліджень полягає в розкритті феномену освітньої мобільності у площині загальної середньої та безперервної освіти.

Список використаних джерел

1. Андрушко В. Академічна мобільність в українському просторі вищої освіти: реалії, виклики та перспективи розвитку. *Вища освіта України*. 2016. №2 С. 5-11.
2. Артющенко А.О. Особистісна мобільність і її формування у студентів економічного профілю в процесі фізичного виховання: монографія. Черкаський інститут банківської справи університету банківської справи Національного Банку України. Київ, 2010. С.40.
3. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества. Москва: Изд-во «Весь Мир», 2014. 264 с.
4. Бех В.П. Система освіти цифрової доби у дискурсі парадигмального прогнозу. *Humanities studies: Збірник наукових праць*. Гол. ред. В. Г. Воронкова. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2020. Випуск 5 (82). 220 с.
5. Воронкова В.П. Формування інформаційного суспільства в Україні: виклик чи потреба часу? *Гуманітарний вісник ЗДА*. 2015. №60. С.13-24.
6. Грішнова О. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ: Знання. КОО, 2001. 254 с.
7. Заславская Т., Рывкина Р. Социология экономической жизни: Очерки теории. Новосибирск: Изд-во Новосибирского гос. ун-та, 1991. 442 с.
8. Колісник Л., Мосьондз М. Проблеми міжнародної академічної мобільності в українських реаліях. *Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки*. Науковий журнал. 2011. Випуск 10. С. 270-274.
9. Кудрявцев П. Освітні мандрівки вихованців Київської академії за кордон у XVIII ст. Київ: 2014. С. 294.
10. Морылева Э. Взаимосвязь социально-профессиональной мобильности с категориями, значимыми для становления профессионализма будущего специалиста. *Профессиональное образование на старте XXI века*. СПб.: УМЦ, 2001. С. 12– 13.
11. Прокопенко І. Ф. Трансформація вищої освіти в Україні в контексті глобалізаційних процесів. *Економіка: зб. наук. пр.* Харків: ХНПУ, 2010. Вип. 10. С. 5–10.
12. Прохоренко Т.Г. Професійна мобільність як фактор професійної успішності. *Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»*. 2017. № 4 (35).С. 167-174.
13. Свириденко Д.Б. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації: монографія. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 279 с.

14. Сергеева Ю.И. Академическая мобильность в Европе: история и современность: монография. Минск: ИВЦ Минфина, 2007. 168 с.
15. Сушенцева Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика: монографія. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. 439 с.
16. Урри Дж. Мобильности. М.: Издательская и консалтинговая группа «Праксис», 2012. 576 с.
17. Циганаш А.В. Роль академічної мобільності у професійному розвитку майбутніх фахівців. *Проблеми сучасної психології*. 2013. № 22. С. 652.
18. Cresswell T. Towards and Politics of Mobility. *Environment and Planning D: Society and Space* 2010. v. 28, p. 17–31. URL: http://www.academia.edu/538488/Towards_a_Politics_of_Mobility
19. Ryan S. *The Virtual University: The Internet and Resource-based Learning*. Psychology Press 2000. 204 p.
20. Lachtman S. A. *Racial Inequality and the Economic Payoffs of Higher Education*. Oxford: Elsevier. Academic Press, 2010. P.546.
21. Sheller M. *Mobility* [online] sociopedia.isa. 2011. 12 p. Available from: URL: <http://www.sagepub.net/isa/resources/pdf/Mobility.pdf> (in English).
22. The contribution of non-classical learning and teaching forms to the emerging European Higher Education Area (Ghent, 4-5 June 2004). URL: http://www.ehea.info/Uploads/Seminars/040605_Report.pdf.

References

1. Andrushcheko, V. (2016). Akademychna mobil'nist' v ukrajins'komu prostori vyshchoji osvity: realiyi, vyklyky ta perspektyvy rozvytku. *Vyshcha osvita Ukrainy*. №2. 5-11 [in Ukrainian].
2. Artyushenko, A.O. (2010). Osobystisna mobil'nist' i jiji formuvannya u studentiv ekonomichnoho profilju v protsesi fizychnoho vykhovannya: monohrafiya. Cherkas'kyj instytut bankivs'koji spravy universytetu bankivs'koji spravy Natsional'noho Banku Ukrainy. Kyjiv, 40 [in Ukrainian].
3. Bauman, Z. (2014). Globalizatsiya. Posledstviya dlya cheloveka i obshchestva. [Globalization. Consequences for individuals and society]. Moskva: Izd-vo «Ves' Mir», 264 [in Russian].
4. Bekh, V.P. (2020). Systema osvity tsyfrovoyi doby u dyskursi paradyhmal'noho prohnou. *Humanities studies: Zbirnyk naukovykh prats'*. Hol. red. V. H. Voronkova. Zaporizhzhja: Zaporiz'kyj natsional'nyj universytet, Vypusk 5 (82). 220 s. [in Ukrainian].
5. Voronkova, V.P. (2015). Formuvannya informatsijnoho suspil'stva v Ukraini: vyklyk chy potreba chasu? *Humanitarnyj visnyk ZDIA*. №60. 13-24. [in Ukrainian].
6. Hrishnova, O. (2001). Lyuds'kyj kapital: formuvannfa v systemi osvity i profesijnoji pidhotovky. Kyjiv: Znannja. KOO, 254 s. [in Ukrainian].
7. Zaslavskaja, T., Ryvkina, R. (1991). Sotsiologiya ekonomicheskoy zhizni: Ocherki teorii. Novosibirsk: Izd-vo Novosibirskogo gos.un-ta, 442 s. [in Ukrainian].
8. Kolisnyk, L., Mos'ondz, (2011). M. Problemy mizhnarodnoji akademichnoji mobil'nosti v ukrajins'kykh reali-jakh. [Problems of international academic mobility in Ukrainian realities]. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Sotsiologija i politychnykh nauk*. Naukovyj zhurnal. Vypusk 10. 270-274 [in Ukrainian].
9. Kudrjavzev, P. (2014). Osvitni mandrivky vykhovantsiv Kyjivs'koyi akademiji za kordon u XVIII st. [Educational travels of students of the Kiev Academy abroad in the XVIII century]. Kyjiv, 294 [in Ukrainian].
10. Moryleva, E. (2001). Vzaimosvyaz' sotsial'no-profesional'noy mobil'nosti s kategoriyami, znachimymi dlya stanovleniya professionalizma budushchego spetsialista. *Professional'noye obrazovaniye na starte XXI veka*. SPb.: UMTS, 12– 13 [in Russian].
11. Prokopenko, I. F. (2010). Transformatsija vyshchoji osvity v Ukraini v konteksti hlobalizatsiynykh protsesiv. *Ekonomika: zb. nauk. pr.* Kharkiv: KHNPU, Vyp. 10. 5–10 [in Ukrainian].
12. Prokhorenko, T.H. (2017). Profesijna mobil'nist' jak faktor profesijnoji uspishnosti. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Jurydychna akademija Ukrainy im. Jaroslava Mudroho»*. № 4 (35). 167-174 [in Ukrainian].
13. Svyrydenko, D.B. (2014). Akademychna mobil'nist': vidpovid' na vyklyky hlobalizatsiyi: monohrafiya. Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 279 s. [in Ukrainian].
14. Sergejeva, YU.I. (2007). Akademycheskaia mobil'nost' v Yevrope: istoriya i sovremennost': monografiya. Minsk: IVTS Minfina, 168 s. [in Russian].
15. Sushentseva, L. (2011). Formuvannya profesijnoji mobil'nosti majbutnikh kvalifikovanykh robotnykiv u profesi-jno-tekhnichnykh navchal'nykh zakladakh: teoriya i praktyka: monohrafiya. Instytut profesijno-tekhnichnoji osvity NAPN Ukrainy. Kryvyj Rih: Vydavnychyj dim, 439 s. [in Ukrainian].
16. Urri, Dzh. Mobil'nosti. M.: Izdatel'skaya i konsaltingovaya grupa «Praksis», 2012. 576 s. [in Russian].
17. Tsyhanash, A.V. (2013). Rol' akademichnoji mobil'nosti u profesijnomu rozvytku majbutnikh fakhivtsiv. *Problemy suchasnoji psykholohiji*. №22. 652 [in Ukrainian].

18. Cresswell, T. Towards and Politics of Mobility. Environment and Planning D: Society and Space 2010. v. 28, p. 17–31. URL: http://www.academia.edu/538488/Towards_a_Politics_of_Mobility. [in English].
19. Ryan, S. The Virtual University: The Internet and Resource-based Learning. Psychology Press 2000. 204 p. [in English].
20. Lachman, S. A. Racial Inequality and the Economic Payoffs of Higher Education. Oxford: Elsevier. Academic Press, 2010. P.546 [in English].
21. Sheller, M. Mobility [online] sociopedia.isa. 2011. 12 p. Available from: URL: <http://www.sagepub.net/isa/resources/pdf/Mobility.pdf> [in English].
22. The contribution of non-classical learning and teaching forms to the emerging European Higher Education Area (Ghent, 4-5 June 2004). URL: http://www.ehea.info/Uploads/Seminars/040605_Report.pdf [in English].

SHVYDUN LIUDMYLA - senior Lecturer Department of Preschool and Primary Education Communal Institution of Higher Education «DniproAcademy of Continuing Education» Dnipropetrovsk Regional Council» (Dnipro, Ukraine)

E-mail: sobchyk2009@ukr.net

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-7286-8103>

EDUCATIONAL MOBILITY: INDIVIDUAL AND COLLECTIVE DIMENSIONS IN THE PHILOSOPHICAL CONTEXT

Abstract.

The urgency of the topic is due to the need to study educational mobility in the dimensions of modern globalized society. After all, education permeates and concentrates around all spheres of public life, as well as determines the prospects and main directions of human development. We consider education as one of the important factors of mobility, and mobility is an important characteristic of modern education and science. **The aim of the study** is a philosophical understanding of educational mobility as an essential factor of professional success, the internal mechanism of human development and quality and effective transformation of the professional and living environment. The methodological complex involves clarifying the essence and features of educational mobility. For this purpose, the study of regulations, scientific and reference literature on mobility with subsequent analysis and synthesis was used. **Objectives of the study:** 1) analysis of the main aspects of educational mobility; 2) research of educational mobility as a factor of human development and progress of society; 3) identification of the main risks and prospects of educational mobility. Given the current realities and achievements of scientists, the author made an attempt to carry out a meaningful philosophical study of this topic.

The result of the study. Educational mobility is a necessary component, the basis for the formation and development of all other types of mobility. Interaction in the global dimension of the information society combines different types of educational mobility and ensures the use of the achievements of innovative educational projects of one country in the education of others. Today, the introduction of mobility takes place not only in higher education, but also in the system of continuing and general secondary education. Educational mobility contributes to quality professional development throughout life, opens the possibility for continuing education, continuous deepening of competencies, achieving integrity and continuity in learning, formation of relevant knowledge, flexibility, critical thinking, creative initiative, development of high adaptive potential. Mobility and education are fundamental processes that ensure continuous social development.

Key words: mobility, educational mobility, education, globalization, modern society, educational space, national educational mobility.

ШВЫДУН Л. Т. - старший преподаватель кафедры дошкольного и начального образования коммунального учреждения высшего образования «Днепропетровская академия непрерывного образования» Днепропетровского областного совета» (Днепр, Украина)

E-mail: sobchyk2009@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7286-8103>

ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ МОБИЛЬНОСТЬ: ИНДИВИДУАЛЬНОЕ И КОЛЛЕКТИВНОЕ ИЗМЕРЕНИЯ В ФИЛОСОФСКОМ КОНТЕКСТЕ

Аннотация.

Актуальность темы обусловлена необходимостью исследования образовательной мобильности в измерениях современного глобализирующегося общества. Ведь образование пронизывает и концентрирует вокруг

себя все сферы общественной жизни, а также определяет перспективы и основные направления развития человечества. Образование мы рассматриваем как один из важных факторов мобильности, а мобильность является весомой характеристикой современного образования и науки. **Целью исследования** является философское осмысление образовательной мобильности как существенного фактора профессиональной успешности, внутреннего механизма развития человека, качественного и эффективного преобразования окружающей профессиональной и жизненной среды. **Методологический комплекс** предполагает выяснение сути и особенностей образовательной мобильности. С этой целью использовалось изучение нормативных документов, научной и справочной литературы по вопросам мобильности с последующим анализом и синтезом. **Задачи исследования:** 1) анализ основных аспектов образовательной мобильности; 2) исследование образовательной мобильности как фактора развития человека и прогресса общества; 3) выявление основных рисков и перспектив образовательной мобильности. Учитывая современные реалии и наработки ученых, автором предпринята попытка осуществить содержательное философское исследование данной темы.

Результат исследования. Образовательная мобильность является необходимой составляющей, основой для формирования и развития всех других видов мобильности. Взаимодействие в глобальном измерении информационного общества объединяет различные виды образовательной мобильности и обеспечивает использование достижений инновационных образовательных проектов одной страны в образовании других. Сегодня введение мобильности происходит не только в высшей школе, но и в системе непрерывного и общего среднего образования. Образовательная мобильность способствует качественному профессиональному развитию в течение всей жизни, открывает возможность для получения непрерывного образования, постоянного углубления компетенций, достижение целостности и преемственности в обучении, формировании актуальных знаний, гибкости, критичности мышления, творческой инициативы, развития высокого адаптационного потенциала. Мобильность и образование выступают фундаментальными процессами, которые обеспечивают непрерывное общественное развитие.

Ключевые слова: мобильность, образовательная мобильность, образование, глобализация, современное общество, образовательное пространство, образовательная мобильность.

© The Author(s) 2021

This is an open access article under
the Creative Commons CC BY license

Received date 01.06.2021

Accepted date 14.06.2021

Published date 01.07.2021

How to cite: Швидун Л.Т. Освітня мобільність: індивідуальний та колективний виміри у філософському контексті. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house "Helvetica", 2021. 8 (85). P. 82–89.

doi: <https://doi.org/10.26661/hst-2021-8-85-08>